

Ergen-Ebeveyn Uyumunun Kariyer Kaygılarına Etkisi

Hatice YALÇIN¹
Hanife EMİNOĞLU²

*
**

Öz

Kariyer sürecinde ebeveynlerin yönlendirmeleri ve desteği çok önemlidir. Bu çalışmada; ergenlerin ebeveynleri ile uyumlarının kariyer kaygılarına etkisi incelenmiştir. Bu çalışmada, genç bireylerin kariyer seçiminde algıladıkları aile desteğinin ve ebeveyn uyumlarının kariyer kaygılarına etkisi incelenmiştir ve ergenlerin kariyer kaygılarını ailenin ne ölçüde etkilediği ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Çalışma grubu, lise öğrencilerden oluşan 185 ergendir. Verilerin elde edilmesinde Demografik Bilgi Formu, Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyum Ölçeği ve Kariyer Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen veriler ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında One-way ANOVA testi uygulanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin yordanmasına ilişkin değerlendirmede regresyon analizi ve kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn uyumunun ilişkisinin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; 14 yaşındaki ergen bireylerin Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamaları, 15 yaş ve daha büyük ergenlerin ortalamalarından daha düşüktür. Cinsiyet değişkenine göre ergen-ebeveyn kariyer uyum puan ortalamaları anlamlı bir fark göstermezken kız ergenlerin kariyer kaygısı mesleki tercihe yönelik kaygılar alt boyutu puan ortalamaları, erkek ergenlerin ortalamalarından daha yüksektir. Anne ve babaların öğrenim düzeyleri; kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn uyum puanlarını etkilememektedir. Ergenlerin ve ailelerinin meslek seçimlerinde en çok sağlık sektörünü tercih ettikleri belirlenmiştir. Sağlık sektörüne ilişkin meslek tercih edenlerin kaygı düzeyleri, sanat ile ilgili meslek tercihi yapanlara göre daha düşüktür. Sonuçlar; ergen-ebeveyn kariyer uyumunun ergenlerdeki kariyer kaygısını etkilediğini, aile ile ergen bireyin kariyer hedeflerinin uyumlu olması durumunda kariyer kaygısının azaldığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Ebeveyn, Ebeveyn Uyum, Kariyer, Kariyer Kaygısı.

¹ Doç. Dr. Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, h.hatice@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3557-8649

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, eminoğluhanife@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9221-2093

* Bu çalışma intihal tespit yazılımlarıyla taranmış intihal tespit edilmemiştir.

** Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

*** Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

The Effect of Adolescents' Compatibility with Their Parents on Their Career Anxieties

Abstract

Parents' guidance and support are very important during the career process. In this study; The Parental guidance and support are very important in the career process. In this study, the effect of adolescents' harmony with their parents on their career anxiety was examined. In this study, the effects of perceived family support and parental adjustment on career concerns of young individuals on career choice were examined and it was tried to reveal to what extent the family influences the career concerns of adolescents. Relational survey model was applied in the study. The study group was 185 adolescents consisting of high school students. Demographic Information Form, Adolescent-Parent Career Congruence Scale and Career Anxiety Scale were used to obtain the data. One-way ANOVA test was applied to compare more than two independent groups. Regression analysis was used to evaluate the prediction of dependent and independent variables and Pearson correlation analysis was used to determine the relationship between career anxiety and adolescent-parent harmony. According to the results obtained; the Career Anxiety Scale arithmetic averages of 14-year-old adolescents are lower than the averages of 15-year-old and older adolescents. According to the gender variable, the mean scores of adolescent-parent career adaptation did not show a significant difference, while the mean scores of female adolescents in the career anxiety sub-dimension of concerns about vocational choice were higher than the mean scores of male adolescents. The education levels of the parents do not affect the career anxiety and adolescent-parent adjustment scores. It was determined that adolescents and their families mostly preferred the health sector in their career choices. The anxiety levels of those who chose a profession related to the health sector were lower than those who chose a profession related to the arts. The results revealed that adolescent-parent career compatibility affects career anxiety in adolescents, and career anxiety decreases when the career goals of the family and the adolescent are compatible.

Keywords: Adolescence, Parent, Parental Adjustment, Career, Career Anxiety.

Giriş

Ergenlik 12-18 yaş arası dönem olarak tanımlanmaktadır (Lerner ve Steinberg, 2013, s. 26). Bazı kaynaklarda ise ergenliğin 10 yaşında başlayıp 20'li yaşların başına kadar devam ettiği belirtilmektedir (Miller & Rottinghaus, 2014, s. 233; Vignoli vd., 2005, s. 153). Ergenlik, ergenlerin yetişkinlerin dünyasına katılabilmeleri için geçmeleri gereken bir köprü olarak değerlendirilmektedir (Dolgin, 2014, s. 17). Bu dönemde ergenlerde en belirgin psikolojik özellik kimlik geliştirmeleridir ve ergen bunu başaramadığında rol karmaşası ortaya çıkar (Erikson, 1963, s. 18). Ergenlik döneminde kimlik gelişimiyle ilgili meslek seçmek yaşam hedeflerine ulaşmanın bir yoludur ve meslek seçmek, ergenlik döneminin en önemli gelişimsel özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Steinberg, 2007).

Ebeveyn-ergen arasındaki uyum süreci ve çatışmaları üzerine çalışmalar giderek önem kazanmaktadır. Ebeveyn ile ergenin kariyer sürecindeki iletişim biçiminin ve destekleyici tutumun önemi pek çok çalışmada vurgulanmaktadır. Verma ve Saraswathi (2002) ergen-ebeveyn ilişkisinde, bir endişeyi diğerine feda etmek yerine hem ergenin hem de ailenin beklentilerine öncelik verme potansiyelinin bulunmasının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Harre ve Krahe (1999) ergenlerin çatışma çözümlerini

öğretmenleri, arkadaşları ve ebeveynleri ile karşılaştırmışlardır; bu çalışma sonucunda Alman ergenlerin “çatışmacı” tarzları, Endonezyalı ergenlerin ise “itaatkâr” tarzları tercih ettiği belirlenmiştir. Benzer şekilde, ergen-ebeveyn anlaşmazlık çözümü üzerine yapılan bir çalışmada Smetana (1988), Çinli-Amerikalı ergenlerin kendi isteklerinden ziyade ebeveynlerin beklentilerine öncelik verdiklerini bildirmiştir.

Ergenlerin gelecek ile ilişkili keşif süreci üzerindeki etkisinin en önemli yönlerinden biri ebeveynlik tarzıdır (Dolgin, 2014). Daniels ve diğer araştırmacılar (2011) otoriter ailelerden gelen ergenlerin birçok alanda en yüksek uyum puanlarına sahip olduğunu, ihmalkâr ailelerden gelen ergenlerin ise en düşük uyum puanlarına sahip olduğunu vurgulamışlardır. Ferry (2006), otoriter tarzın orta ergenlik döneminde kendini ve çevreyi keşfetmeyle olumlu yönde ilişkili olduğunu belirtmiştir. Ebeveynler ile ergenler arasındaki iletişimde, ergenlere karşı sıcaklık ve ilgi göstermenin yanı sıra ergenin özerkliğini geliştirmek için eğitimsel ve mesleki bilgi aramaya teşvik etmesinin önemini vurgulayan pek çok araştırma bulunmaktadır (Akkoc, 2009; Babarovic & Sverko, 2016; Ferry, 2006; Kapıkıran & Özgüngör, 2009; Sawitri vd., 2012).

Ebeveynler, ergenlerin kariyer seçimine hazırlanmalarına yardımcı olan önemli ortaklar olarak değerlendirilmektedir. Her ne kadar birçok çalışma ebeveyn-ergen ilişkisinin genel yönleri ile ergenlerin kariyer gelişimi arasındaki bağlantıları incelemiş olsa da, ilgili mekanizmalara çok az araştırma değinilmiştir. Ergenlerin ebeveynleri ile uyumlarının kariyer kaygılarına etkisinin incelenmesi ve sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesinde uygun müdahale edilebilmesinin önemli olduğu öngörülmektedir.

1. Kuramsal Çerçeve

Kariyer gelişiminin tüm aşamaları önemli olmasına rağmen, 14-24 yaş arası ergenler için tipik olan ve okuldan işe geçişle karakterize edilen kariyer araştırması en sıkıntılı aşama olarak kabul edilebilir (Blustein, 2011). Bu aşamada ergenler yeteneklerinin ve ilgi alanlarının farkına varır, farklı meslekler ve eğitim programları hakkında bilgi toplar, mesleki kimliklerini kavramsallaştırır ve kendilerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak önemli kariyer kararları verirler (Arslan ve Yener, 2015, s. 283). Kaygı bu dönemde kariyer geliştirme faktörlerinden biridir (Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2022, s. 196). Türkiye’de ergenler için lise yılları stresli geçmektedir çünkü onlardan üniversiteye giriş sınavını geçmeleri ve liseden sonra çalışmaya başlamaları beklenmektedir. Benzer prosedürleri farklı ülkelerde de görmek mümkündür. Örneğin, öğrencilerin ulusal bir diploma alabilmeleri için bir sınavı geçmeleri ve ardından Fransa’da bir üniversite ve meslek seçmeleri gerekmektedir. Bu nedenle lise yılları ergenler için oldukça stresli geçebilmektedir (Vignoli vd., 2005). Kariyer seçimini aile, yakın sosyal çevre, ekonomik durum, ebeveynlerin eğitim durumu gibi pek çok demografik değişken etkilemektedir. Kapıkıran ve Özgüngör (2009) ergenlerin akademik başarı düzeylerinin ve kariyer seçimlerinin en iyi yordayıcılarından birinin algılanan aile desteği olduğunu saptamışlardır. Amerika’nın birçok eyaletinde lise bitirme sınavları bulunmaktadır. Benzer şekilde lise mezuniyet sınavları, özellikle engelli ergenlerde diploma alamamak, ergenlerde stres ve kaygıya yol açmaktadır. Lise mezuniyet sınavları ergenler açısından olumsuz sonuçlar oluşturmaktadır (Ferry, 2006). Dolayısıyla ergenlerin lise yıllarında kariyer geliştirme kararlarıyla ilgili kaygı yaşamaları muhtemeldir.

Ergenlerin kariyer sorunları hakkında en çok ebeveynleriyle konuştukları (Otto, 2000), ebeveynlerin eğitim ve kariyer geçişleri sırasında önemli bir etken olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Sawitri vd., 2012; Vignoli vd., 2005). Benzer şekilde bazı araştırmalarda ebeveynlerin meslek seçiminde öneminin altını çizilmektedir (Bacanlı vd., 2018; Daniels vd., 2011). Ergenlerin kariyer gelişiminde ebeveyn etkilerini inceleyen çoğu çalışma, ebeveynlik tarzı veya bağlanma gibi ebeveyn-ergen ilişkisinin ölçümlerine odaklanmıştır. Bu çalışmaların ortaya çıkardığı geniş sonuçlardan müdahaleler ve danışmanlık açısından çıkarımlar yapmak zor olabilmektedir (Kniveton, 2004). Ayrıca araştırmaların sonuçlarının çoğunluğu kesitsel tasarımlara dayanmaktadır. Her ne kadar bu tasarımlar ebeveyn etkisi lehine sonuçlara izin vermese de çoğunlukla ebeveynlerden ergenlere doğru bir etki olduğu varsayılmıştır (Dolgin, 2014; Taber & Blankemeyer, 2015).

Bu çalışmada, kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₂: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₃: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₄: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₅: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında ergenin meslek seçimi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₆: Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında ailenin meslek seçimi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.

H₇: Ergen-ebeveyn kariyer uyumu, kariyer kaygısını etkiler.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ergenlerde kariyer kaygısının farklı özellikler ile ilişkisi incelenmiş ancak ebeveyn uyumu ile kariyer kaygısı arasında bir etki ya da farklılaşmaya ilişkin bir araştırma bulunmadığı belirlenmiştir. Ergenlerin kariyer kaygılarının temel nedenlerine odaklanan danışmanlık uygulamalarına katkılar getirmesi beklenmektedir. Bu çalışmada, genç bireylerin kariyer seçiminde algıladıkları aile desteğinin ve ebeveyn uyumlarının kariyer kaygılarına etkisi incelenmiştir ve ergenlerin kariyer kaygılarını ailenin ne ölçüde yordadığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu unsurların bir bağımsız değişkenden etkilenebileceği düşünülerek demografik değişkenlerin de kariyer kaygısını etkileyebileceği öngörülmüştür. Bunun yanında bağımsız bir değişken olarak ele alınan meslek seçiminde ebeveyn uyumunun kariyer belirlenmesinde aracı etkiye

sahip olacağı düşünülmüştür. Tüm bu beklentileri test etmek amacıyla bu çalışma yürütülmüştür.

3. Yöntem

Bu araştırmada ergenlerin ebeveynleri ile uyumlarının kariyer kaygılarına etkisinin incelenmesi amacıyla ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. İki veya daha fazla değişken arasındaki bağlantıyı araştıran bir çalışma ilişkisel araştırma olarak kabul edilmektedir (Ekiz, 2003). Bu tür araştırmalarda bir konu ya da olaya ilişkin katılımcı görüşleri, ilgileri, tutumları gibi özellikleri belirlenmektedir (Creswell, 2002, s. 146).

3.1. Çalışma Grubu

Araştırma, 2023-2024 eğitim öğretim yılı güz ve bahar döneminde, Bir il merkezine bağlı Merkez ilçelerindeki liselerde öğrenim gören 14-18 yaş arasındaki ergen bireyler ile yürütülmüştür. Bu araştırma için KTO Karatay Üniversitesi Tıbbi Cihaz Dışı Etik Kurulundan (26.01.2024-2024/016) etik izin alınmıştır.

3.2. Ölçme Araçları

Verilerin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği ve Kariyer Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Bu form ile katılımcıların yaşı, cinsiyeti, ailesinin kendisine ilgi ve yakınlık düzeyini nasıl algıladığı, hangi mesleği seçmek istediği ve ebeveynlerinin onun hangi mesleği seçmesini istediği ile ilgili veriler elde edilmiştir.

Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği: Ölçeğin orijinali Sawitri ve diğer araştırmacılar (2012) tarafından geliştirilmiş, Türk ergenler için geçerlik ve güvenilirliği Bacanlı ve diğer araştırmacılar (2018) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin hazırlanması sürecinde 494 ergene madde havuzundaki sorular uygulanmıştır. 11 maddeden oluşan ölçekte, "tamamlayıcı uyum" ve "benzerlik uyumu" olmak üzere iki alt faktör bulunmaktadır. Ölçek geliştirme aşamalarında yapılan Cronbach Alpha katsayısı değerleri "tamamlayıcı uyum" alt boyutu için .77, "benzerlik uyumu" alt boyutu için .73, "ölçeğin bütünü" için ise .82 olarak bulunmuştur.

Kariyer Kaygısı Ölçeği: Ölçek Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz (2022) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte aile etkisine yönelik kariyer kaygısı (5 madde) ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı (9 madde) olmak üzere toplamda 14 madde bulunmaktadır. Ölçekte "Tamamen Katılıyorum (5), ile Hiç Katılmıyorum (1)" arasındaki likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten en az 0 en fazla 70 puan alınmaktadır. Ölçeğin aile etkisine ve meslek seçimine yönelik kaygı kısımlarından alınan yüksek puan yaşanan kaygının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

3.3. Verilerin Toplanması

Ergen bireylerin ebeveyn uyumları ile kariyer kaygısının değerlendirilmesine yönelik veri toplama araçları için önce Etik Kurul onayı ve resmi izinler alınmıştır. Okulların yöneticilerinin belirlediği zaman aralığında okullara gidilerek araştırma hakkında

detaylı bilgi anlatıldıktan sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olanlara veri toplama formları uygulanmıştır. Katılımcıların belirlenmesi aşamasında ulaşım ve kurum desteği gibi veri toplama sürecini kolaylaştıran faktörler göz önünde bulundurularak uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının uygulanması her ergen için 10-15 dakika sürmüştür.

3.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen verilerin analizinde istatistiksel analiz programlarından SPSS v26.0 kullanılmıştır. Demografik veriler tanımlayıcı istatistik değerleri ile sunulmuştur. Ölçeklerin normallik özelliği incelenmiş ve ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında One-way ANOVA testi uygulanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin yordanmasına ilişkin değerlendirmede regresyon analizi yapılmıştır. Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn uyumunun ilişkisinin belirlenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliği etkileyen faktörleri en aza indirmek amacıyla araştırmacılar tarafından çeşitli önlemler alınmıştır. İç geçerliğin sağlanması amacıyla uzman görüşü alınmış, katılımcıların onayı alınmış, uzun süreli etkileşim kurulmuş ve doğrudan alıntı yapılmıştır. Dış geçerliğin sağlanması amacıyla veri toplama araçları, veri analiz süreci, çalışma grubunun özellikleri, çalışma grubundakilerin seçimi, kullanılan yöntem detaylı açıklanmıştır. Güvenirliğin sağlanması amacıyla ölçeklerin güvenilirlik analizi yapılmış; cronbach's alpha katsayısı ile analiz edilmiş olup Kariyer Kaygısı Ölçeği cronbach's alpha değeri 0.923, Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği cronbach's alpha katsayı değeri 0.903 olarak elde edilmiştir. Verinin normal dağılım varsayımını kontrol etmek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerleri ve histogramlar gibi görsel araçlar kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, veri setinin normal dağılım özelliklerini taşıdığını göstermektedir. Tüm istatistiksel analiz test sonuçları 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

Ergenlerinin ebeveynleri ile uyumlarının kariyer kaygılarına etkisinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde çalışma grubundaki ergenlerin yaşlarına, cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna, ebeveynleri ile yakınlık durumuna, ergenin hangi mesleği seçmek istediğine ve ebeveynlerinin ergenin hangi mesleği seçmesini isteme durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analizler sunulmuştur. Meslek ve kariyer seçimi lise düzeyi öğretim programlarında ergenler için daha öncelikli olduğundan ön ergenlik döneminde olan ergenler yerine 14 yaşından büyük ergenlerden veri toplanmıştır. Çalışma grubundakilerin demografik değişkenleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundakilerin Demografik Değişkenleri (N=185)

Değişkenler	Kategori	N	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	85	45.9
	Kadın	100	54.1

Yaş	14 Yaş	48	25.9
	15 Yaş	33	17.8
	16 Yaş	52	28.1
	17 Yaş ve Üzeri	52	28.1
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	7	3.8
	İlköğretim Mezunu	103	55.7
	Lise Mezunu	52	28.1
	Üniversite Mezunu	23	12.4
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar Değil	4	2.2
	İlköğretim Mezunu	73	39.5
	Lise Mezunu	57	30.8
	Üniversite Mezunu	51	27.6
Yakınlık	Çok Kötü	1	.5
	Kötü	5	2.7
	Orta	39	21.1
	İyi	52	28.1
	Çok İyi	88	47.6
Meslek Seçim	Sağlık Sektörü	39	21.1
	Mühendislik	37	20
	Eğitim	15	8.1
	Sanat	5	2.7
	Spor	11	5.9
	Diğer	78	42.2
Aile Meslek Seçim	Sağlık Sektörü	66	35.7
	Mühendislik	43	23.2
	Eğitim	24	13
	Sanat	1	.5
	Spor	5	2.7
	Diğer	46	24.9

Çalışma grubundaki ergenlerin %54,1'i erkektir. Toplamda %56.2'si 16 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %55.7'sinin annesi ilköğretim mezunu, %39.5'inin ise babası ilköğretim mezunudur. Çalışma grubundaki ergenlerin %47.6'sı ebeveynleri ile yakınlık düzeylerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir. Meslek seçimine ilişkin olarak %35.7'si sağlık sektörü ile ilgili bir mesleği seçmek istediklerini %42.2'si ise diğer alanlardan bir meslek seçmek istediklerini belirtmişlerdir. Çalışma grubundaki ergenlerin ailelerinin meslek tercihleri sorulduğunda %35.7'si, ailesinin sağlık sektörüyle ilişkili bir meslek seçmelerini onayladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Özellikleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Yaş	N	X	Ss	sd	KO	F	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	14 yaş	48	2.33	.64536	3	3.229	6.452	.001
	15 yaş	33	2.70	.65069	181	.500		
	16 yaş	52	2.74	.75080	184			
	17 yaş	52	2.94	.75033				
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	14 yaş	48	3.72	.74672	3	.796	1.266	.287
	15 yaş	33	3.56	.72637	181	.629		
	16 yaş	52	3.56	.82922	184			
	17 yaş	52	3.41	.83579				

Tablo 2'de belirtildiği gibi Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamaları ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık vardır ($F=6,452; 001$). Kariyer kaygısının hangi yaşlar arasında farklılık gösterdiğini belirlemek amacıyla LSD testi yapılmış; 14 yaşındaki ergen bireylerin kariyer kaygılarının ($X=2,33$); 15 yaş ($X= 2,70$), 16 yaş ($X= 2,74$) ve 17 yaşındaki ($X= 2,94$) ergenlere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma t Testi Sonucu

Ölçek	Cinsiyet	N	X	Ss	t	sd	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Kız	85	2.75	.80	1.124	183	.262
	Erkek	100	2.63	.67			
"Aile etkisinden kaynaklanan kaygılar" alt boyutu	Kız	85	2.06	.97	-1.357	183	.177
	Erkek	100	2.25	.89			
"Mesleki tercihe yönelik kaygılar" alt boyutu	Kız	85	3.13	.92	2.238	183	.026
	Erkek	100	2.84	.85			
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	Kız	85	3.58	.77	.271	183	.787
	Erkek	100	3.55	.81			
"Tamamlayıcı uyum" alt boyutu	Kız	85	3.45	.82	.063	183	.950
	Erkek	100	3.44	.84			
"Benzerlik uyum" alt boyutu	Kız	85	3.80	.84	.570	183	.569
	Erkek	100	3.73	.90			

$p<.05$

Tablo 3'te görüldüğü gibi kariyer kaygısı ve ergen-ebeveyn kariyer uyumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan bağımsız örneklemeler için t testi analizi sonucunda, kızların meslek tercihine göre kaygılar alt boyutundaki puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir ($t=2.238; p<.05$).

Tablo 4. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumuüüüü Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Özellikleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Anne Eğitim Durumu	N	X	Ss	sd	KO	F	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Okur yazar değil	7	2.67	.82361	3	.466	.852	.467
	İlkokul mezunu	103	2.76	.69832	181	.546		
	Lise mezunu	52	2.60	.72918	184			
	Üniversite mezunu	23	2.53	.90322				
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	Okur yazar değil	7	3.93	.65915	3	.867	1.38	.250
	İlkokul mezunu	103	3.52	.78159	181	.627		
	Lise mezunu	52	3.49	.82645	184			
	Üniversite mezunu	23	3.79	.79263				

Tablo 4'de görüldüğü gibi Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ) aritmetik ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılık durumunun değerlendirildiği analizler sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ve anne eğitim durumuna göre kariyer kaygısının değişmediği belirlenmiştir ($FKKÖ=.852; p>.05; FEEKUÖ=1.381; p>.05$).

Tablo 5. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Özellikleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Baba Eğitim Durumu	N	X	Ss	sd	KO	F	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Okur yazar değil	4	2.12	.63185	3	.688	1.268	.266
	İlkokul mezunu	73	2.66	.69493	181	.543		
	Lise mezunu	57	2.79	.68406	184			
	Üniversite mezunu	51	2.63	.84894				
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	Okur yazar değil	4	4,38	.26112	3	.979	1.565	.200
	İlkokul mezunu	73	3,57	.80196	181	.626		
	Lise mezunu	57	3,54	.68409	184			
	Üniversite mezunu	51	3,50	.9002				

$p < .05$

Tablo 5’de görüldüğü gibi Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu aritmetik ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı ve baba eğitim durumunun kariyer kaygısı ile ebeveyn-ergen uyumunu etkilemediği belirlenmiştir (FKKÖ=.688; $p > .05$; FEEKUÖ=1.565; $p > .05$).

Tablo 6. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Puanlarının Meslek Seçim Değişkenine Göre Farklılaşma Özellikleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Meslek Seçim	N	X	Ss	sd	KO	F	p	Anlamlılık
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Sağlık Sektörü	39	2.52	.75347	5	1.409	2.705	.022	4-1,2,3,5,6
	Mühendislik	37	2.75	.81033	179	.521			
	Eğitim	15	2.90	.68430	184				
	Sanat	5	3.65	.64365					
	Spor	11	2.51	.58823					
	Diğer	78	2.65	.68702					
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	Sağlık Sektörü	39	3.96	.76672	5	1.915	3.216	.008	1-2,4,6
	Mühendislik	37	3.46	.85105	179				
	Eğitim	15	3.60	.68778	184				
	Sanat	5	3.00	.93597					
	Spor	11	3.57	.72851					
	Diğer	78	3.43	.74511					

$p < .05$

Tablo 6’da kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumunun, ergenlerin meslek seçimine göre değiştiği belirlenmiştir (FKKÖ=2.705; $p < 001$). Kariyer kaygısının hangi meslek seçim değişkenine göre değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre sanat ile ilgili bir meslek seçimi yapan ergenlerin genel kariyer kaygısının ($X=3.65$); sağlık sektörü ($X=2.52$), mühendislik ($X= 2.75$), eğitim ($X= 2.90$), spor ($X= 2.51$) ve diğer ($X= 2.65$) meslek seçiminde bulunan ergenlerin kariyer kaygılarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ergen-ebeveyn kariyer uyumunun ergen meslek seçim değişkenine göre değiştiği ve istatistiksel analizlere göre anlamlı sonuçlar bulunduğu saptanmıştır (FEEKUÖ=3.216; $p < 001$). Ergen-ebeveyn kariyer uyumunun hangi meslek seçimine göre değiştiğini belirlemek amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre meslek olarak sağlık sektörünü seçen ergenlerin ebeveynleriyle kariyer uyumu genel ortalaması ($X=3.96$); mühendislik ($X= 3.46$), sanat ($X= 3.00$) ve

diğer alanlarda ($X= 3.43$) meslek seçimi yapan ergenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Puanlarının Aile Meslek Seçim Değişkenine Göre Farklılaşma Özellikleri, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Aile Meslek Seçim	N	X	Ss	sd	KO	F	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Sağlık Sektörü	66	2.68	.75830	5	.934	1.749	.126
	Mühendislik	43	2.78	.73968	179	.534		
	Eğitim	24	2.82	.78557	184			
	Sanat	1	4.00					
	Spor	5	2.17	.64405				
	Diğer	46	2.55	.65649				
Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	Sağlık Sektörü	66	3.56	.86521	5	.287	.448	.814
	Mühendislik	43	3.50	.83110	179			
	Eğitim	24	3.49	.87399	184			
	Sanat	1	4.00					
	Spor	5	4.00	.55670				
	Diğer	46	3.59	.63700				

$p<.05$

Tablo 7'de görüldüğü gibi kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumunun aile meslek seçimi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (FKKÖ=1.749; $p>.05$; FEEKUÖ=.448; $p>.05$).

Tablo 8. Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumunun, Ergen Kariyer Kaygısına Etkisi Regresyon Analizi Sonuçları

Ölçek	Bağımlı Değişken	B	Std. Hata	(β)	t	P	R	R ²	F	p
Kariyer Kaygısı Ölçeği	Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği	4.863	.198	-.449	24.54	.001	.449	.202	46.187	<.001

$p<.05$

Tablo 8'de görüldüğü gibi ergen-ebeveyn kariyer uyumunun kariyer kaygısına etkisi basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda oluşturulan model istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=46.187$; $p<.001$). Ergenlerin ebeveynleriyle olan kariyer uyumları kariyer kaygılarındaki varyansın %20.2'sini açıklamaktadır ($R^2 = .202$).

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Ergenlerin ebeveynleri ile uyumlarının kariyer kaygılarına etkisinin incelendiği bu çalışma; Ergenlerin kariyer ve mesleki kimliğe ilişkin kaygılarının, ebeveynlerinin kaygılarından etkilendiğini ortaya koymuştur. Ergenlerin kariyer hedefleriyle ilgili kaygılarına, ebeveynleri ile uyumları önemli oranda etkilemektedir. Bu bilgilerin ergenlerin gelişimiyle ilgili yapılan araştırmalara katkıda bulunacağı ön görülmektedir.

Bu çalışmada Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği ile Kariyer Kaygısı Ölçeği'nin demografik değişkenlere göre farklılaşma düzeyleri incelenmiştir. Kariyer kaygısı

ve ebeveynlerin ergen ile uyumuna ilişkin karşılaştırma önemlidir çünkü ergenlerin gelecek beklentileri ile ailelerinin destek verme durumunun bilinmesi ergenlerin tüm gelişim alanlarındaki iyi oluş düzeylerini etkileyeceği öngörülmektedir. Elde edilen bulgular; çalışmanın temel amacıyla ilişkili olarak araştırmanın alt amaçlarına göre tartışılmıştır.

Bu çalışmada test edilen “Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık vardır” hipotezi için yaptığımız çalışmada grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamalarının hangi yaşlar arasında farklılık gösterdiği incelendiğinde; 14 yaşındaki ergen bireylerin Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamaları, 15, 16 ve 17 yaşındaki ergen bireylerin ortalamalarından daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde benzer konuda yapılan çalışmalarda sonuçların farklı olduğu belirlenmiştir. Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz (2022) tarafından yapılan bir çalışmada ergenlerin kariyer kaygısı düzeylerinin üniversite sınavına hazırlanan ve ergenlik döneminin sonundaki yaş gruplarında daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Babarovic ve Sverko (2016) tarafından yapılan ergenlikte mesleki gelişimde lise öğrencilerinin kariyer inşası, kariyer kararı verme zorlukları ve kariyer uyumu konulu çalışmada ergenlerin yaşına göre kariyer kaygısı düzeyinde bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir. Yılmaz ve Gündüz (2018) ergenlerde kariyer kaygılarını farklı değişkenlere göre incelemiştir ve bu çalışmada yaş değişkenine göre kariyer kaygısının 14 yaş ve üzerindeki ergenler lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yaptığımız çalışmada elde edilen sonuçların diğer çalışmalarla farklılık göstermesinin sebebi, çalışılan örneklem gruplarının demografik değişkenlerinin farklılığından kaynaklanması olabilir. Yaptığımız çalışmadaki yaş değişkeninin kariyer kaygısına yönelik görülen farklılığı, üniversite eğitim basamağına geçme hazırlığındaki ergenlerde doğal olarak bulanabilen gelecek kaygısı ile ilişkilendirilebilir. Ergenliğin ilk yıllarındaki dönemlerde henüz kariyer hedefleri ve meslek seçimine ilişkin net bir hedef olmayabilir. Ancak liseden mezun olmaya yaklaşan ergenlerde kariyer kaygısının artması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada test edilen “Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık vardır” hipotezi kapsamında; yaptığımız çalışmada Kariyer Kaygısı Ölçeğinin “mesleki tercihe yönelik kaygılar” alt boyutu puan ortalamaları arasında kız ergenlerde kariyer kaygısının daha fazla olduğu saptanmıştır. Aygün (2020) tarafından yapılan çalışmada erkek katılımcıların kızlara göre daha fazla kariyer kaygısı yaşadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, yaptığımız araştırma sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Akkoç (2009) kızların kariyerlerinde karar verme kaygılarının erkeklerine göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Öztemel (2012) mesleki kararsızlıkların kızlarda yüksek sonuç aldığını belirtmektedir. Daniels ve diğer araştırmacıların (2011) yaptıkları kariyer kaygısını ve kararsızlığını gidermek, lisans öğrencilerinin algılanan kontrolü ve fakülte ilişkilerinin rolü konulu çalışmada erkeklerin kızlara göre daha az kariyer kaygısı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öztemel (2012) kariyer kaygısında ailenin etkisi ve meslek seçimi alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını belirlemişlerdir. Vignoli ve diğer araştırmacıların (2005) yaptıkları ergenlerde kariyer araştırmasında kaygının, bağlanmanın ve ebeveynlik tarzının rolü konulu çalışmada analiz sonuçları, Kariyer Kaygısı Ölçeği'nin cinsiyete göre ölçüm değişmezliğini kanıtlamıştır. Benzer şekilde kariyer kararı verme ve kariyer seçimi açısından kritik dönemler olan ergenlikte kız ve erkek ergenler ölçek

maddelerini eşit olarak algılayıp yorumlamışlardır ve bu, kariyer kaygısına ilişkin gruplar arası bir karşılaştırmanın hem kız hem de erkek ergenler için geçerli ve güvenilir ölçümler sağladığı anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada test edilen “Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında anne baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık vardır” hipotezi kapsamında, yaptığımız çalışmada Kariyer Kaygısı Ölçeği ile Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeğinin aritmetik ortalamalarının anne ve baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Anne ve babanın eğitim düzeyine göre kariyer kaygısı değerlendirildiğinde literatürde incelenen araştırmalarda farklı sonuçların bulunduğu belirlenmiştir. Ergenlerin kariyer kaygılarında anne eğitim durumunun incelendiği Akkoç (2009) tarafından yapılan araştırmada anne eğitim durumu ilkokul olan ergenlerin, annesi üniversite mezunu olan ergenlere göre daha fazla kariyer kaygısı yaşadıkları belirlenmiştir. Öztemel (2012) tarafından yapılan araştırmada anne eğitim durumunun ergenlerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygısında anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Benzer şekilde Augustine ve Crosnoe (2010) tarafından yapılan annelerin depresyonu, eğitim durumu ve çocuklarının akademik süreci konulu çalışmada anne eğitim durumunun düşük düzeyde olduğu çocuklarda aile etkisine yönelik kariyer kaygısının anne eğitim durumu yüksek olan çocuklara göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Taber ve Blankemeyer (2015) başarılı olma olasılığı en yüksek olan ergenlerin eğitim durumu yüksek olan ailelerde daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada test edilen “Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu arasında ergenin meslek seçimi değişkenine göre anlamlı farklılık vardır.” hipotezi kapsamında bu çalışmada kariyer kaygısı ve ebeveyn uyumu arasında farklılık olduğu saptanmıştır. Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamalarının hangi ergen meslek seçim değişkeni arasında farklılık gösterdiği incelendiğinde; sanat seçiminde bulunan ergen bireylerin Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamalarının; sağlık sektörü, mühendislik, eğitim, spor ve diğer meslek seçiminde bulunan ergen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği aritmetik ortalamalarının hangi ergen meslek seçim değişkeni arasında farklılık gösterdiği incelendiğinde; sağlık sektörü seçiminde bulunan ergen bireylerin Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği aritmetik ortalamalarının; mühendislik, sanat ve diğer meslek seçiminde bulunan ergen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ergenlik döneminde bireyin hangi mesleği seçmek istediğine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz (2018) ergenlerin ‘seçmek istedikleri mesleğe karar veremeyen ergenlerin, seçeceği mesleğe karar veren ergenlere göre daha kaygılı oldukları’ sonucunu vurgulamaktadırlar. Weinger (1998) düşük gelirli ailelerden gelen çocukların kariyer hedeflerine ulaşmada daha zor zamanlar geçireceği teorisini yayınlamıştır. Dolayısıyla araştırmacılara göre ergenlerin meslek seçimlerini etkileyebilecek birçok engel bulunmaktadır (Babarovic & Sverko, 2016; Kniveton, 2004; Sawitri vd., 2012). Bu engeller arasında Vignoli ve diğer araştırmacılar (2005) sosyoekonomik durum, aile tutumu ve zayıf okul katılımının bulunduğunu vurgulamaktadırlar ve bazı bireylerin bu engellerle kısıtlanabileceğini, bazıları ise bunları başarı için motivasyon olarak kullanabileceğini belirtmektedirler. Ergen bireylerin ebeveyn ile uyumları ve yakın etkileşimleri, ergenlerin problem çözme becerilerine de olumlu yönde katkı sağlamaktadır (Daniels vd., 2011, s. 413). Creswell

(2002) okuldaki akademik başarının kariyer hedeflerinin belirlenmesinde ve kariyer kaygısının yönetilmesinde önemli oranda azaltıcı etkisi bulunduğunu belirtmektedir. Sawitri ve diğer araştırmacılar (2012) ailede demokratik tutum bulunması durumunda kariyer kaygısının ailede ilgisiz tutum bulunan ortamlara göre daha düşük seviyede olduğunu belirtmektedir. Ebeveynleri ile yakın etkileşim kuran ve uyumlu bir iletişimi olan bireylerin daha az kaygı yaşamaları kaçınılmazdır. Ergenlerin içsel atmosferinin etkileşim sorunlarına neden olan önemli bir etken olduğu bulunmuştur (Lerner & Steinberg, 2013, s. 82). Ebeveyn ile ergenin uyumu öfke, kavga tepkisiyle ya da fiziksel ve sözlü saldırganlıkla sonuçlandığında özellikle ergende düşmanlık, saldırganlık ve şiddete eğilim artmaktadır ve bu durum ebeveyn ile ergenin uyumunu olumsuz etkilediğinden kaygı düzeyini de artıracaktır (Harre & Krahe, 1999, s. 681).

Bu çalışmada test edilen “Ergen-ebeveyn kariyer uyumu, kariyer kaygısını etkiler.” hipotezi kapsamında; bu çalışmada ergenlerin kariyer gelişimi ve kimliğini şekillendirmede ergenlerin ebeveynleri ile uyumuna demografik değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin kariyer beklentilerini içeren yapılandırılmış görüşme teknikleri dahil edilmemiştir. Miller ve Rottinghaus (2014) ebeveyn yeterlik inançlarının ergenin yeterliliğini ve kariyer arayışlarına katılımını teşvik edebildiğini ve ayrıca ebeveynlerin kariyerle ilgili öz yeterlik inançlarının ergenlerin kendi başarılarına dayalı olduğunu savunmaktadırlar. Ebeveynlerin arzuları ergenlik dönemindeki çocuklarının kariyer seçiminde önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, akademik öz-yeterlik algısı daha zayıf olan, istekli olmayan ebeveynler, ergenlerin daha yüksek vasıflı işlerdeki kariyer arayışlarını caydırabilir ve dolayısıyla çocuklarının kariyer seçimini ve gelişimini etkileyebilir.

Ergenlik döneminde ebeveyn ile uyum sürecinin ve ergenin kariyer kaygılarının yönetimi için ailelerin sevgi sunabilmeleri, kaygı ve duygu yönetimi için olumlu modeller oluşturabilmeleri, ergen bireyi cesaretlendirebilmeleri ve destekleyebilmeleri gerekmektedir (Harre & Krahe, 1999, s. 668). Özellikle aile, ergenlerin gelecekle ilgili kaygılarını ve beklentilerini dikkate almalıdır, çünkü yaşamın bu aşamasında ergen ile uyum içinde kariyer hedeflerinin belirlenmesi ergen bireyin sosyal ve duygusal yönden yaşama uyumu için de önemlidir. Ebeveyn desteği, ergenlik döneminde bireyi çok etkiler çünkü ebeveynin kaygıyı yönetme konusundaki anlayışlı ve desteği ergenin depresyon, umutsuzluk, uykusuzluk, iştah sorunları ya da sosyal uyumsuzluk gibi risklere maruz kalmasını önler (Sawitri vd., 2012, s. 217). Ergenlerin gelecekle ilgili beklentileri ve kariyerleriyle ilişkili beklentilerinin ebeveyn tarafından anlaşılması ve desteklenmesi, aynı zamanda ergenin akademik alanda başarıya ulaşmasında da olumlu bir etki sağlamaktadır (Miller & Rottinghaus, 2014). Ayrıca ebeveynler ve ergen birey arasındaki iletişim kanallarını açık tutmak, aralarında güvenilir bir ilişkiyi teşvik etmek ergenin kendi ilgi alanlarını ve kariyerinde neler yapabileceği konusunda da netlik sağlamaktadır (Bacanlı vd., 2018).

Ergenin hangi mesleği seçmek istediği ve ailesinin seçilen meslekle ilişkili algıları çatışmalara yol açabilir. Ergenlik döneminde aile çatışmaları çoğunlukla ebeveynlerin ergenlerin özerkliğe yönelik yeni ihtiyaçlarını anlayamamasından kaynaklanır. Ailesinin kariyer tercihlerini önemsememesi ya da onaylamaması, ergenin akranlarıyla daha fazla zaman geçirmeyi tercih etmesine yol açmaktadır (Harre & Krahe, 1999, s. 681). Ebeveyn-ergen uyumsuzluğundan kaynaklanan aile içi çatışmaları ile ilişkili yapılan araştırmaların çoğunda “(1) diğerini anlamaya çalışma konusunda yetersizlik,

(2) diğerini hesaba katmadan duruşu koruma ve (3) duyguları ifade etmekten kaçınma” olmak üzere problem çözmenin üç tarzına odaklanılmaktadır (Dolgin, 2014, s. 72; Kniveton, 2004, s. 49). Ebeveyn ile ergenin kariyer belirlemeye yönelik çözümü uygunsa, çatışmalar uyum sağlayıcı bir işlev üstlenmektedir çünkü ebeveynlerin ve ergenlerin ilişkilerini yeniden düzenlemelerine, güven, iletişim ve hoşgörüyeye dayalı yeni bir ilişki kurmalarına olanak tanır (Şereflioğlu, 2018). Olumlu çatışma çözümü, ebeveynlerin ve ergenlerin bakış açıları arasındaki farklılığın azalmasına yol açar ve aynı zamanda duygusal düzeyde belli bir mesafeye izin vererek bireyselleşme sürecine ve kimliğin oluşumuna fayda sağlar. Aynı zamanda uygulanacak olumlu çatışma çözümü için bir model sağlar (Vignoli vd., 2005, s. 157).

Mesleki kimlik, kişinin kariyer ilgileri, hedefleri ve yetenekleriyle ilişkilidir (Ferry, 2006, s. 4). Ebeveynlerin meslekler ile ilgili algıları ergenin meslek hedeflerine ve kariyer hedeflerine etki etmektedir (Kniveton, 2004, s. 51). Ebeveynlerin kariyer konusundaki rehberliği ve rol modeli olması, çocukluk döneminden itibaren ergenin zihninde gelişmeye başlar ve ergenin olası yaşam hedeflerini şekillendirir. Okul yaşamı boyunca özellikle ergenlik döneminde; okulda ileri düzeyde eğitim alınıp kariyer seçimine hazırlanılmaktadır. Kariyer hedefleri ergenlik döneminde daha istikrarlı ve belirgin hale gelir (Taber & Blankemeyer, 2015, s. 23). Kariyer geliştirme konusunda plan yapmak ve mesleki kimlik oluşturmak, ergenlerin kariyer gelişiminin önemli yönleridir, aynı zamanda kimlik gelişimlerinin önemli göstergeleridir (Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2022, s. 98). Bu nedenle kariyer hedeflerinin, ergenlerin mesleki kimliğiyle bağlantılı olduğunu belirlemek önemlidir. Bu bilgiler ışığında ergenlerin kariyer kaygısına ve ebeveyn uyumuna farklı demografik değişkenlerin etkisi olduğu ortaya konmuştur.

Çalışma grubundaki ergenlerin %54,1'i erkektir. Toplamda %56,2'si 16 yaş ve üzerindedir. Katılımcıların %55,7'sinin annesi ilköğretim mezunu, %39,5'inin ise babası ilköğretim mezunudur. Çalışma grubundaki ergenlerin %47,6'sı ebeveynleri ile yakınlık düzeylerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir. Meslek seçimine ilişkin olarak %35,7'si sağlık sektörü ile ilgili bir mesleği seçmek istediklerini %42,2'si ise diğer alanlardan bir meslek seçmek istediklerini belirtmişlerdir. Çalışma grubundaki ergenlerin ailelerinin meslek tercihleri sorulduğunda %35,7'si, ailesinin sağlık sektörüyle ilişkili bir meslek seçmelerini onayladıklarını belirtmişlerdir.

Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Kariyer Kaygısı Ölçeği aritmetik ortalamalarının hangi yaşlar arasında farklılık gösterdiği incelendiğinde; ergenlerde yaş ilerledikçe meslek seçimi ve kariyer ile ilişkili kaygının arttığı tespit edilmiştir.

Kariyer Kaygısı ve Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu aritmetik ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Mesleki tercihe yönelik kaygılar alt boyutunda kızların erkeklere göre daha fazla kaygılı oldukları belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki ergenlerin ane ve baba eğitim durumlarına göre kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumunun anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Kariyer Kaygısı ortalamalarının ergen meslek seçim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ergenlerin meslek seçimleri ile kariyer kaygıları arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Hangi meslek seçimine göre farklılık olduğu incelendiğinde; sanat ile ilgili bir meslek seçen ergenlerin diğer meslek gruplarına göre daha yüksek kaygı oluşturduğu tespit edilmiştir.

Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu aritmetik ortalamalarının ergen meslek seçim değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Ergen-ebeveyn kariyer uyumunun hangi ergen meslek seçim değişkeni arasında farklılık gösterdiği incelendiğinde; sağlık sektörüyle ilgili bir meslek seçen ergenlerin diğer meslek gruplarına göre ebeveyn ile uyumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kariyer kaygısı ile ergen-ebeveyn kariyer uyumu özelliklerinin ailenin meslek seçimi tercihleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde; anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Ergen-ebeveyn kariyer uyumunun kariyer kaygısına etkisi incelendiğinde; oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin ebeveynleriyle olan kariyer uyumları kariyer kaygılarındaki varyansın %20.2'sini açıklamaktadır.

Elde edilen verilerin ışığında bazı öneriler geliştirilmiştir: Bu çalışmada ergenlerin kariyer kaygıları ve ebeveynleri ile ilişkili uyumları konusunda ergen bireylerle çalışılmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda hem ebeveynlerden hem de onların ergen çocuklarından eş zamanlı olarak veri toplayarak sonuçlara ulaşılması yönünde araştırma planlanması önerilmektedir. Örneklemimiz şehirde yaşayan ve devlet okullarında öğrenim gören ergenleri kapsamaktadır. Özel okulda öğrenim gören ergenlerin daha yüksek eğitim düzeyine, daha yüksek kariyer beklentilerine sahip olmaları ve dolayısıyla onların kariyer kaygılarının daha büyük bir etkiye sahip olması akla yatkındır.

Kariyer keşfinin rolünü daha fazla incelemek için bu kariyer geliştirme görevlerinin zamansal yörüngelerini ve bunların mesleki kimlikle ilişkilerinin test edilmesi gerekmektedir. Gelecekteki çalışmaların, zaman faktörünü ve mesleki kimliğe olan etkisine odaklanmaları yararlı olabilir.

Gelecekteki çalışmaların diğer bağlamlardaki (her sosyoekonomik düzeydeki grupları ve kentsel olmayan ortamlardaki grupları kapsayacak şekilde yapılması ve aynı zamanda ebeveynler ile ergenlerin uyumlarının farklı sosyoekonomik ve kırsal ortamlardaki durumları ile uyumu değerlendirmesi önerilmektedir. Ayrıca bu çalışmada ergenlerin kariyer kaygıları ve ebeveyn uyumları kesitsel olarak değerlendirilmiştir. Gelecekte yapılması planlanan araştırmalarda değişkenler arasındaki zamansal ilişkilerin, özellikle de ergenler ile ebeveynlerin kariyer hedeflerinin belirlenmesi boylamsal tasarımların kullanılması düşünülebilir. Bu değişken, mesleki kimlik üzerinde daha dolaylı bir etkiye sahip olabilir.

Gelecekteki araştırmalar, ebeveynlerin öz-yeterlik inançları ve beklentilerinin veya diğer aile faktörlerinin (örneğin, ebeveyn katılımı ve eğitimi, aile dinamikleri, ebeveynlik tarzı gibi) düzenleyici etkilerini, ergenlerin mesleki kimlik düzeylerini ve

ebeveynlerin birbirleriyle aralarındaki uyumu etkileyen üçüncü değişkenler olarak değerlendirilebilir. Bu özelliklerin de ele alınması ergenlerin kariyer gelişiminde yer alan ilişkisel süreçlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

- Akkoç, F.F. (2009). Lise öğrencilerinin kariyer düşüncelerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Arslan, A. & Yener, S. (2015). Temel benlik değerlendirmeleri-girişimci kişilik ilişkisinde karar verme yaklaşımının aracı değişken rolü: Konya örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3):283-310.
- Augustine, J. M. & Crosnoe, R. (2010). Mothers' depression and educational attainment and their children's academic trajectories. *J. Health Soc Behav.*, 51(3):274-290. <https://doi.org/10.1177/0022146510377757>
- Aygün, M. (2020). Spor lisesi ve düz lise öğrencilerinin kariyer kaygısı ve bilinçli farkındalıklarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(4), 90-100.
- Babarovic, T. & Sverko, I. (2016). Vocational development in adolescence: Career construction, career decision-making difficulties and career adaptability of Croatian high school students. *Primenjena Psihologija*, 9(4), 429-448. <https://doi.org/10.19090/pp.2016.4.429-448>
- Bacanlı, F., Yıldız Akyol, E., Kaynak, S. & Özhan, M. B. (2018). Ergen-Ebeveyn Kariyer Uyumu Ölçeği'ni Türkçeye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(2), 389-407. <https://doi.org/10.12984/egeefd.396759>
- Blustein, D. L. (2011). A relational theory of working. *Journal of Vocational Behavior*, 79(1):1-17.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Upper Saddle River. Prentice Hall.
- Daniels, L.M., Stewart, T. L., Stupnisky, R.H., Perry, R.P., & LoVerso, T. (2011). Relieving career anxiety and indecision: The role of undergraduate students' perceived control and faculty affiliations. *Soc Psychol Educ.*, 14, 409-426. <https://doi.org/10.1007/s11218-010-9151-x>
- Dolgin, K. G. (2014). *Ergenlik psikolojisi: Gelişim, ilişkiler, kültür*. Kaknüs Yayıncılık.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Anı Yayıncılık.
- Erikson, E. H. (1963). Youth: Fidelity and diversity. In Erikson, E. H. (Eds.), *Youth: change and challenge*. Basic Books, Inc., Publishers.
- Ferry, N. M. (2006). Factors influencing career choices of adolescents and youngadults in rural Pennsylvania. *Journal of Extension*, 44(3), 1-6.
- Harre, D.F., & Krahe, B. (1999). Strategies for resolving interpersonal conflicts in adolescence: A German Indonesian comparison. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 30(6), 667-683.
- Kapıkıran, İ. & Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik

- başarı ve güdülenme düzeyi ile ilişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16(1), 21-30.
- Kniveton, B. (2004). The influences and motivations on which students base their choice of career. *Research in Education*, 72(1), 47-59. <https://doi.org/10.7227/rie.72.4>
- Lerner, R. M., & Steinberg, L. (eds.). (2013). *Handbook of adolescent psychology* (2nd edition). Wiley.
- Miller, A. D., & Rottinghaus, P. J. (2014). Career indecision, meaning in life, and anxiety: An existential framework. *Journal of Career Assessment*, 22, 233-247. <http://doi.org/10.1177/1069072713493763>
- Nalbantoğlu Yılmaz, F., & Çetin Gündüz, H. (2022). Measurement Invariance Testing of Career Anxiety Scale by Gender and Grade Level. *Sakarya University Journal of Education*, 12(1), 95-107. <https://doi.org/10.19126/suje.1028738>
- Nalbantoğlu Yılmaz, F., & Çetin Gündüz, H. (2018). Lise Öğrencilerinin Kariyer Kaygılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1585-1602. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2018.18.39790-471164>
- Otto, L. B. (2000). Youth perspectives on parental career influence. *Journal of Career Development*, 27(2), 111-118.
- Öztemel, K. (2012). Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yetkinlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 459-477.
- Sawitri, D. R., Creed, P. A., & Zimmer-Gembeck, M. J. (2012). The adolescent-parent career congruence scale: Development and initial validation. *Journal of Career Assessment*, 21(2), 210-226. <https://doi.org/10.1177/1069072712466723>
- Smetana, J. G. (1988). Concepts of self and social convention: Adolescents' and parents' reasoning about hypothetical and actual family conflicts. In M. R. Gunnar & W. A. Collins (Eds.), *21st Minnesota Symposium on Child*
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. İmge Yayıncılık.
- Şereflioğlu, S. N. (2018). Anne ve baba ile ilişkilerin ergenlerde benlik saygısı, stres ve depresyon üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Taber, B. J., & Blankemeyer, M. (2015). Future work self and career adaptability in the prediction of proactive career behaviors. *Journal of Vocational Behavior*, 86, 20-27.
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., de Phillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67(2), 153-168. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.08.006>
- Verma, S., & Saraswathi, T.S. (2002). Adolescence in India: Street urchins or Siliconvalley millionaires? In B. Brown, R. Larson & T.S. Saraswathi (Eds), *The world's youth: Adolescence in eight regions of the world*. Cambridge University Press.
- Weinger, S. (1998). Children living in poverty: Their perception of career opportunities. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Service*, 79, 320-330.